

Energieopslag maakt energie betaalbaar en beschikbaar

Nationaal Actieplan Energieopslag

**“Onafhankelijke,
betaalbare en
betrouwbare
energie.
Dankzij
energieopslag
beschikbaar
voor iedereen
in Nederland.”**

De energievoorziening in Nederland loopt tegen haar grenzen aan. Ons elektriciteitsnet kan de groei van wind- en zonneparken, woningen en bedrijven niet meer bijbenen. Meer dan 20.000 aangevraagde netaansluitingen staan in de wachtrij¹, woningbouwprojecten stagneren en energiekosten voor huishoudens en bedrijven stijgen explosief. Jaarlijks kosten deze netproblemen ons zo'n €40 miljard². Als maatschappij lukt het ons niet om collectief te profiteren van de voordelen van goedkope duurzame energie.

Er is een nieuw energiesysteem nodig, waarin opwek, verbruik en het elektriciteitsnet beter in balans zijn. Alleen het verzwaren van het net is niet genoeg: energieopslag is onmisbaar. Pas wanneer opwek, verbruik én opslag samen worden ontwikkeld, ontstaat een robuust systeem dat wél toekomstbestendig is.

De behoefte aan opslag groeit exponentieel mee met de uitrol van zon en wind: waar we nu enkele tientallen GWh capaciteit nodig hebben, vraagt het nieuwe systeem een veelvoud daarvan³. Met batterijen, warmtebuffers en opslag van duurzame moleculen creëren we ruimte in het elektriciteitsnet: pieken worden opgevangen, dalen worden gevuld. Hierdoor neemt de druk op het net af en stabiliseren de energiekosten. Zo komt er weer ruimte voor woningbouw, krijgen bedrijven zekerheid over hun productie en houden huishoudens grip op hun energierekening.

Zonder regie, ambitie en een duidelijke strategie kan de opslagmarkt zich niet snel genoeg ontwikkelen om de maatschappelijke problemen het hoofd te bieden. De potentie van energieopslag blijft onderbenut. Dat is onnodig. Nederland blijft achter bij landen als Duitsland en het Verenigd Koninkrijk. Daarmee dreigt ons land niet alleen investeringen mis te lopen, maar ook de kans om de druk op het elektriciteitsnet sneller te verlichten.

Er is nu actie nodig

1. Stel een duidelijke opslagambitie vast

Veranker een duidelijke opslagambitie richting 2030 en 2050 in beleidsprogramma's, zoals het Nationaal Programma Energiesysteem (NPE). Dit zorgt voor houvast richting investeerders, ontwikkelaars en overheden.

2. Ontwikkel een beleidsstrategie Energieopslag

Stel een beleidsstrategie vast als vervolg op de Routekaart Energieopslag, met duidelijke prioriteiten om de overkoepelende opslagambitie te realiseren.

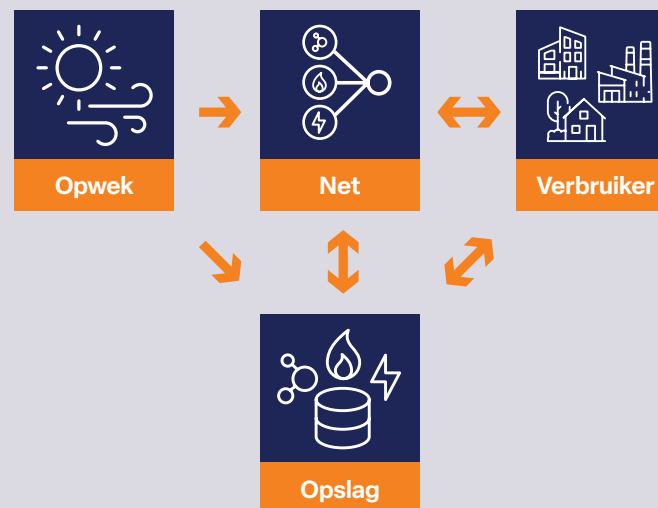
3. Werk aan een Sectorakkoord Energieopslag

Maak de overheid, ACM, netbeheerders en de opslagsector verantwoordelijk voor de praktische uitvoering van de prioriteiten uit de beleidsstrategie.

Energieopslag is essentieel

Energy Storage NL, de brancheorganisatie van de Nederlandse energieopslagsector, presenteert concrete voorstellen om de energietransitie in Nederland voortvarend en betaalbaar te houden.

Energieopslag is de nieuwe bouwsteen van het energiesysteem. Hiermee brengen we vraag en aanbod in balans en ontlasten we het net. In dit Nationaal Actieplan Energieopslag gaan we dieper in op drie deelgebieden: industrie, gebouwde omgeving en elektriciteitssysteem. Opslag en conversie van energie zijn onmisbaar om de uitdagingen in deze sectoren succesvol aan te gaan. Energieopslag vormt de sleutel om de beschikbaarheid van energie onafhankelijk, betaalbaar en betrouwbaar te maken en te houden. Voor iedereen in Nederland.

Industrie

Gebouwde omgeving

Elektriciteitssysteem

Energieopslag voor de industrie

De Nederlandse industrie staat onder zware druk. Ondernemers worden geconfronteerd met torenhoge energiekosten, beperkte netcapaciteit en trage aanleg van energie-infrastructuur. Hierdoor zijn ze genoodzaakt investeringen voor bedrijfsuitbreiding en verduurzaming uit te stellen. Dit schaadt de economie en vertraagt de energietransitie. 14.000 ondernemers staan in de wachtrij voor een aansluiting⁴, en het MKB betaalt in Nederland gemiddeld 15% meer voor elektriciteit dan Europese concurrenten⁵. Energieopslag biedt een cruciale oplossing waarmee de industrie internationaal competitief kan blijven in tijden van schaarse transportcapaciteit.

De belangrijkste voordelen van energieopslag voor de industrie zijn

1. Energiekosten beperken

Energieopslag stelt bedrijven in staat om energie op te slaan wanneer de prijzen laag zijn, bijvoorbeeld tijdens uren met veel zon en wind, en te gebruiken tijdens dure uren, wat de energiekosten drukt. Bovendien biedt opslag bedrijven de kans om energie die niet noodzakelijk is voor eigen verbruik, beschikbaar te stellen voor balancerings- of congestiemanagement en daar inkomsten mee te genereren.

2. Zekerheid van productie

Door overtollige energie op te slaan kan die later worden gebruikt om pieken in de energievraag binnen de eigen netaansluiting op te vangen ('peakshaving'). Dit helpt om ervoor te zorgen dat bedrijven flexibeler kunnen opereren, en zo in afwachting van netverzwaring toch kunnen uitbreiden of verduurzamen. Ook kunnen opslagsystemen dienen als back-up bij stroomuitval en langere periodes van energietekorten, wat productieonderbrekingen voorkomt.

3. Klimaatdoelen weer in zicht

Energieopslag helpt de industrie te verduurzamen. Ondergrondse waterstofopslag garandeert de levering van grote hoeveelheden hernieuwbare waterstof, waardoor bijvoorbeeld de chemische industrie kan afstappen van fossiele brandstoffen en grondstoffen. Daarnaast maakt warmteopslag het mogelijk om overtollige restwarmte te bufferen, zodat minder aardgas gebruikt hoeft te worden op de momenten dat de proceswarmte wél nodig is. Dit levert een enorme CO₂-reductie op.

Industrie

Gebouwde omgeving

Elektricitatssysteem

Zo werkt energieopslag in de praktijk

's Nachts zonnewarmte voor lijmfabriek

De ThermalBattery van ENERGYNEST geeft een duurzaamheidsboost aan de lijmfabriek van Avery Dennison. Zonnewarmte die overdag wordt gegenereerd met behulp van geconcentreerde zonthermie, wordt opgeslagen in een speciaal ontwikkeld beton dat tot 400°C kan worden verhit. Zo kunnen de productielijnen voor het coaten van lijmp producten, die onder meer in de auto-industrie worden gebruikt, ook 's nachts van duurzame warmte worden voorzien.

Teler houdt energiekosten in eigen hand

Bij een gerenommeerde teler van chrysanten en peren, die gebruikmaakt van een eigen koeling, was de vraag hoe het bedrijf zijn energiekosten zou kunnen verlagen door slim in te spelen op vraag en aanbod van energie. Met behulp van een softwaregestuurde batterij werd het mogelijk om dit te doen, binnen het gecontracteerd vermogen op het elektriciteitsnet. De batterij met een vermogen van 1000 kW kan in 20 tot 60 minuten volledig laden en ontladen, en is met behulp van het aansturingssysteem in staat om real-time te reageren op fluctuerende elektriciteitsprijzen.

Wat is er nodig voor meer energieopslag in de industrie?

→ Veranker flexibiliteit in beleid voor verduurzaming industrie

Maak flexibiliteit een speerpunt binnen het Nationaal Programma Verduurzaming Industrie en help bedrijven inzicht te krijgen in de kosten, opbrengsten en het ruimtegebruik van energieopslag- en conversie. Geef de clusterregisseurs de specifieke opdracht mee om te kijken naar geschikte locaties voor energieopslag- en conversie, en laat daarbij ook ruimte voor mobiele en tijdelijke voorzieningen.

→ Maak elektrificatie fiscaal interessant

Bedrijven die willen elektrificeren, kunnen hun energiekosten en piekvraag aan het net beperken met opslag. Echter wordt elektrificatie belemmerd doordat er relatief weinig energiebelasting wordt afgedragen voor gas, en veel voor elektra. Zorg dat slimme elektrificatie fiscaal aantrekkelijker wordt, bijvoorbeeld door middel van een belastingteruggave of lagere belasting op elektriciteit.

→ Richt subsidies slimmer in

Pas subsidieregelingen voor de industrie aan om meer opslag te realiseren. De VEKI-regeling stimuleert investeringen die CO₂-reductie bewerkstelligen, maar heeft geen oog voor het feit dat flexibilisering steeds vaker nodig is om die investeringen mogelijk te maken. In de Flex-E regeling is veel ruimte voor onderzoek, maar te weinig voor daadwerkelijke investeringen. Bovendien worden tijdelijke maatregelen die snel verlichting kunnen bieden, zoals investeringen in mobiele opslag, uitgesloten.

→ Maak flexibiliteit een no-brainer

Ontwikkel eenzelfde systematiek als de wettelijke energiebesparingsplicht voor de industrie, maar dan voor flexibiliteitsmaatregelen met een terugverdientijd korter dan vijf jaar. Maak energieopslag en power-to-heat een erkende maatregel en onderdeel van het ondernemersloket dat bedrijven helpt met een stappenplan.

→ Stel flexibiliteitsnormen voor de industrie

Stel als norm dat bedrijven minimaal 3% van hun bedrijfsvoering flexibel kunnen aansturen. Voor nieuw te vestigen energie-intensieve bedrijven, zoals datacenters, geldt aanvullend de verplichting om gebruik te maken van opslag- en conversietechnieken, zodat daarmee hun belasting van het elektriciteitsnet wordt beperkt.

Industrie

Gebouwde omgeving

Elektriciteitssysteem

Gebouwde omgeving

In de gebouwde omgeving loopt de energietransitie tegen grenzen aan. Door dreigende netcongestie vallen woningbouwprojecten stil en duurt het steeds langer voor bewoners een nieuwe of zwaardere elektriciteitsaansluiting krijgen. Bewoners die willen elektrificeren, bijvoorbeeld door aanschaf van een warmtepomp of laadpunt, wachten gemiddeld 40 weken op een nieuwe aansluiting, of 24 weken op een verzwaring⁶. Tegelijkertijd nemen de energiekosten alleen maar toe: de jaarlijkse energierekening van Nederlandse huishoudens is de afgelopen vijf jaar met €551 gestegen⁷. Ook in de gebouwde omgeving kan energieopslag snel en effectief verlichting bieden.

De belangrijkste voordelen van energieopslag in de gebouwde omgeving zijn

1. Grip op de energierekening

Huishoudens worden met warmtebuffers en thuisbatterijen beter in staat gesteld om hun energiekosten te drukken, zonder dat dit ten koste gaat van hun wooncomfort. Energieopslag zorgt ervoor dat een groot deel van de zelfopgewekte zonnestroom achter de meter kan blijven, waarmee zowel terugleverkosten als dure elektriciteitsprijzen (bijvoorbeeld in de avond) kunnen worden beperkt. Zelfconsumptie gaat lonen: een gemiddeld huishouden met zonnepanelen bespaart in 2027 €35 per jaar voor elke 5% extra zelfverbruik⁸.

2. Doorgang woningbouw en elektrificatie

Woningbouwprojecten, warmtenetten en andere vastgoedontwikkelingen die door dreigende congestie op het elektriciteitsnet beperkt zijn, kunnen met een buurtbatterij of warmteopslag méér uit een te kleine netaansluiting halen. Hierdoor is er voor alle betrokkenen sneller duidelijkheid dan wanneer er gewacht moet worden op de netbeheerder, en kunnen projecten eerder gerealiseerd worden. Warmtenetten worden met warmteopslag beter financieel doordat prijsschommelingen kunnen worden opgevangen.

3. Gereduceerde CO₂- en stikstofemissies

Met behulp van collectieve warmteopslag zetten warmtebedrijven een serieuze stap richting een emissievrij warmtenet, omdat de afhankelijkheid van warmtekrachtkoppelingen (WKK's) wordt afgebouwd en warmtepompen efficiënter kunnen draaien⁹. Voor bouwprojecten in een congestiegebied of Natura-2000 gebied die emissievrij moeten worden opgeleverd, zijn mobiele batterijen een ideale oplossing.

Industrie

Gebouwde omgeving

Elektriciteitssysteem

Zo werkt energieopslag in de praktijk

Slim energiegebruik in huis met een thuisbatterij

Bij Jaap in Breda zijn veertien zonnepanelen, een 24 kWh-batterij en een laadpaal geplaatst. Door het slimme algoritme worden verbruik en opwekking optimaal op elkaar afgestemd, en wordt de laadpaal slim aangestuurd met een dynamisch energiecontract. Overtollige zonne-energie wordt opgeslagen en pas teruggeleverd aan het net wanneer er vraag naar is. Zijn huis draait meer dan 70% van het jaar volledig op de batterij en zonnepanelen. Door deze combinatie bespaart Jaap niet alleen geld, maar helpt hij ook het net te ontlasten.

Dagenlang warm douchen op zonnestroom

Bij hockeyclub Fletiomare in Utrecht zijn twee warmtebuffers van Newton Energy Solutions geïnstalleerd om aardgasvrij te voorzien in de volledige warmwatervraag van 20-80 douches per dag. Minimaal driekwart van de benodigde energie komt van de eigen zonnestroom, waardoor de zonnepanelen niet hoeven te worden gedimd en veel efficiënter kunnen worden ingezet. Dankzij de door TNO ontwikkelde vacuümisolatie is het warmteverlies minimaal, en doucht Heren 1 op zondag met de zon van woensdag.

Wat is er nodig voor meer energieopslag in de gebouwde omgeving?

→ Maak netbewust gedrag financieel aantrekkelijker

Netvriendelijk gebruik van de netaansluiting levert huishoudens nog onvoldoende op. Maak vaart met de introductie van kleinverbruikerstarieven die piekbelasting duurder maken, en introduceer vergoedingen voor congestieverzachtende diensten op laagspanningsniveau die het interessanter maken om de netbeheerder te helpen.

→ Zorg dat huishoudens investeren in flexibiliteit

Huishoudens zijn nog maar beperkt in staat flexibeler met hun energiegebruik om te gaan. Zorg dat flexibiliteitsmaatregelen die nog onvoldoende van de grond komen, zoals warmtebuffers, meegenomen worden in verduurzamingssubsidies voor woning-eigenaren (onder andere ISDE, SVVE) schaf de dubbele energiebelasting voor thuisbatterijen af.

→ Weeg warmteopslag mee in keuzes over de lokale warmtetransitie

De warmtevisies van gemeenten worden geconcretiseerd in warmteprogramma's. De maatschappelijke baten van warmteopslag worden steeds duidelijker, en moeten nu op lokaal niveau meegewogen gaan worden. Houd hier in de warmteprogramma's rekening mee door in kaart te brengen wat de effecten van opslag zijn op de betaalbaarheid en duurzaamheid van warmtenetten en de piekbelasting op het elektriciteitsnet. Neem warmteopslag daarom standaard mee in het ontwerp en de realisatie van nieuwe warmtenetten.

→ Waardeer flexibiliteit in normen en labels

In de huidige uitwerking van de Europese richtlijn voor energieprestaties in gebouwen (EPBD-IV) wordt gebruikgemaakt van een simplistische indicator: primair fossiel energiegebruik per jaar. Hiermee wordt miskend dat het moment waarop die energie wordt gebruikt cruciaal is voor het bepalen van de daadwerkelijke emissies. Zorg dat de bepalingsmethodiek (NTA 8800) erkent dat de emissies van energiegebruik tijdsafhankelijk zijn. Neem daarnaast thuisbatterijen en warmtebuffers die de zelfconsumptie van zonne-energie verhogen, op in het energielabel van woningen.

→ Verbeter de financierbaarheid van coöperatieve energieopslag

Energiecoöperaties worden via de Ontwikkelfondsen Warmte en Opwek gestimuleerd met risicovrije leningen. Zorg dat investeringen in bijvoorbeeld collectieve warmtebuffers en buurtbatterijen hierin ook mogelijk worden gemaakt.

Industrie

Gebouwde omgeving

Elektricititeitssysteem

Elektriciteitssysteem

De aanleg van nieuwe elektriciteitsinfrastructuur kan de groeiende vraag van de industrie, transport en gebouwde omgeving onvoldoende bijbenen. De investeringsopgave tot 2040 wordt geschat op €195 miljard, waarmee de jaarlijkse kosten voor netbeheerders uiteindelijk verdrievoudigen¹⁰. De uitrol van duurzame opwek vertraagt doordat er steeds vaker uren zijn met negatieve prijzen en er meer kosten worden gemaakt om afwijkende productie te compenseren¹¹. TenneT constateert voor het tweede jaar op rij dat de leveringszekerheid in het gedrang komt, en roept op om te versnellen met korte, middel- en lange termijn opslag¹². Analyses tonen keer op keer aan dat energieopslag de sleutel is voor het bereiken van een toekomstbestendig energiesysteem met de laagste maatschappelijke kosten.

De belangrijkste voordelen van energieopslag voor het elektriciteitssysteem zijn

1. Maatschappelijke kostenbesparingen

Onderzoeksbureau Kalavasta berekende dat netbeheerders met behulp van elektriciteitsopslag in 2035 bijna €400 miljoen per jaar kunnen besparen op onbalanskosten en back-up vermogen, en huishoudens en bedrijven profiteren van lagere energieprijzen tot wel €1,4 miljard¹³. Ambtelijk onderzoek bevestigt dat interventies op het gebied van flexibiliteit en opslag ertoe leiden dat netverzwarkosten in 2040 met €3,5 tot €22,5 miljard worden verlaagd¹⁴.

2. Bouwsteen voor leveringszekerheid

Volgens de Monitor Leveringszekerheid 2025 van TenneT wordt verwacht dat Nederland in 2030 over 6,7 GW batterijcapaciteit zal beschikken, en in 2033 over 11,3 GW¹⁵. Mochten we dit vermogensaantal niet halen dan kan dit grote consequenties hebben voor de leveringszekerheidsnorm. In 2025 staat er pas minder dan 1 GW aan batterijcapaciteit opgesteld¹⁶.

3. Creëren van extra aansluitmogelijkheden

Energieopslag maakt ruimte vrij voor bedrijven en huishoudens die wachten op een netaansluiting. Zo hebben goede afspraken over de inzet van een grote batterij in Vlissingen 61 bedrijven een aansluitmogelijkheid opgeleverd. Ook gaat Stedin mobiele batterijen inzetten om de 'gourmetpiek' tijdens Kerst en Pasen het hoofd te bieden.

Industrie

Gebouwde omgeving

Elektriciteitssysteem

Zo werkt energieopslag in de praktijk

Windenergie bewaren voor later

Windpark de Plaet in Zuid-Holland behoort met haar 32,4 MW tot een van de grotere windparken op land in Nederland. Sinds 2024 is hier een batterijsysteem van 10 MW / 20 MWh bijgeplaatst op één van de kraanopstelplaatsen van het windpark. Door de integratie met het windpark kan windenergie efficiënt worden opgeslagen, en op een later tijdstip aan het elektriciteitsnet worden geleverd wanneer de vraag naar elektriciteit hoog is. Zo draagt de batterij bij aan de vermindering van CO₂-uitstoot. Door daarnaast diensten te leveren voor balancering van het elektriciteitsnet zorgt de batterij ook voor een stabielere energievoorziening.

Mobiele batterijen voorkomen netcongestie

Op een onderstation van netbeheerder Enexis in Den Bosch plaatste Skoon een vijftal mobiele batterijen van 250 kW en 500 kWh per stuk. Hiermee kon Enexis dreigende netcongestie in de winterperiode het hoofd bieden. De batterijen werden aangestuurd vanuit een digitaal platform dat netbeheerders gebruiken om congestie te beheersen. Het project bouwde voort op een pilot bij de Efteling, waar Enexis experimenteerde met de aansturing van mobiele batterijen achter de aansluiting van het attractiepark.

Wat is er nodig voor meer energieopslag in het elektriciteitssysteem?

→ Maak werk van eerlijke transporttarieven

In het Nederlandse tariefsysteem wordt elektriciteitsopslag behandeld als energiegebruiker, en niet erkend als een ondersteunende component van het elektriciteitssysteem – in tegenstelling tot onze buurlanden. Pas de tarievenssystematiek aan door elektriciteitsopslag te behandelen als producent in plaats van als gebruiker. Indien opslag toch als gebruiker blijft worden gezien, compenseer dan de stijging van transporttarieven met subsidie.

→ Schep helderheid over ruimtelijke inpassing

Er is nog geen uniformiteit in de criteria die lokaal worden gebruikt voor ruimtelijke inpassing van energieopslag. Ontwikkel landelijke ruimtelijke kaders voor de inpassing van opslag in provinciaal en gemeentelijk beleid, met standaardprocedures voor vergunningen en brandveiligheid. Stel per provincie in samenspraak met de netbeheerder heldere ambities voor de te realiseren opslagcapaciteit, en koppel deze aan de gemeentelijke omgevingsplannen.

→ Stuur op strategische locatiekeuzes

Het is nog onvoldoende duidelijk wat slimme en duurzame locaties zijn voor energieopslag. Vraag netbeheerders waar behoefte is aan flexibiliteit, maar maak deze gegevens ook openbaar. Werk samen met de markt om tot een eerlijke en transparante invulling van de flexibiliteitsbehoefte te komen, bijvoorbeeld door het stimuleren van opslagtenders.

→ Garandeer duurzame leveringszekerheid

Ontwikkel een capaciteitsmechanisme waarin energieopslag wordt beloond voor beschikbaarheid op kritieke momenten. Leer hierbij van voorbeelden uit België, Italië en Ierland. Maak gebruik van de Europese beleidsruimte om te zorgen dat leveringszekerheid op een zo duurzaam mogelijke manier wordt ingevuld. Doe dit bijvoorbeeld door gunningscriteria te koppelen aan CO₂-uitstoot.

→ Geef energieopslag een eerlijke kans in 'flextenders'

Netbeheerders werken in toenemende mate met aanbestedingen voor tijdelijk extra regelbaar vermogen, maar de potentie van energieopslag wordt hierin nog nauwelijks benut. Zorg dat mobiele batterijen en duurzame aggregaten een kans krijgen in deze 'flextenders', door ruimte te laten voor elektriciteitsverbruik in de uren dat er wél ruimte is op het net en duurzaamheid mee te wegen in de gunningscriteria.

→ Stimuleer conversie naar warmte en moleculen

Ongeveer de helft van het eindgebruik van energie in Nederland bestaat uit warmte. Door overschotten aan duurzame elektriciteit om te zetten in warmte en moleculen, wordt het energie-aanbod vergroot. Dit vermindert het gebruik van aardgas en verbetert de business case voor ontwikkelaars van duurzame energieprojecten. Zorg dat conversie van elektriciteit naar warmte, moleculen en gas explicieter wordt meegenomen in tenders en beleid op het gebied van netcongestie en de opwek van duurzame energie.

Industrie

Gebouwde omgeving

Elektriciteitssysteem

**Samen met technologiebedrijven,
kennisinstellingen, netbeheerders
en financiers werken we aan een
stabiele, onafhankelijke en duurzame
energievoorziening. Energy Storage NL
is de belangenbehartiger, netwerker en
het kenniscentrum voor Nederlandse
energieopslagsector.**

Energy Storage NL

Postbus 20122

7302 HC Apeldoorn

info@energystoragenl.nl

www.energystoragenl.nl

Bronnen:

1. <https://www.netbeheernederland.nl/artikelen/nieuws/uitbreidingen-van-het-net-worden-goed-zichtbaar-wachtrijen-blijven-bestaan>
2. <https://www.bcg.com/publications/2024/netherlands-haal-de-kink-uit-de-kabel>
3. Schmid & Staffell (2023). Monetizing Energy Storage.
4. Ministerie van Klimaat en Groene Groei (2025). Kamerbrief stand van zaken aanpak netcongestie, 6 oktober 2025.
5. Deloitte (2024). Benchmarking study of electricity prices between Belgium and neighbouring countries.
6. <https://www.netbeheernederland.nl/artikelen/nieuws/uitbreidingen-van-het-net-worden-goed-zichtbaar-wachtrijen-blijven-bestaan>
7. <https://www.energievergelijk.nl/nieuws/energierekening-in-vijf-jaar-tijd-met-551-euro-gestegen-vooral-door-hoge-gasbelasting>
8. <https://www.rabobank.nl/kennis/d011492820-de-energierekening-verandert-vanaf-2027-wat-betekent-dat-voor-jou>
9. InvestNL/ESNL (2024). De financiële en maatschappelijke baten van warmteopslag in warmtenetten. Kalavasta.
10. Rijksoverheid (2025). Schakelen naar de toekomst – IBO Bekostiging Elektriciteitsinfrastructuur.
11. Holland Solar (2025). De business case voor zon, wind op land en co-located BESS. KPMG.
12. TenneT (2025). Rapport Monitoring Leveringszekerheid.
13. ESNL (2024). The costs and benefits of batteries in the power system. Kalavasta.
14. Rijksoverheid (2025). Schakelen naar de toekomst – IBO Bekostiging Elektriciteitsinfrastructuur.
15. TenneT (2025). Rapport Monitoring Leveringszekerheid.
16. ESNL (2025). Marktonderzoek Energieopslag Nederland. Ecorys.